

RHODODENDRON-KERHON LAJIESITTELY

Rhododendron campanulatum D. Don

Osmo Jussila

Mem. Wern. Nat. Hist. Soc. 3: 410 (1821).

钟花杜鹃 zhong hua du juan, Bell Rhododendron,
Hindi: बुरांस Burans, emru.

alasku *Hymenanthes*
sektio *Ponticum*
alasektio *Campanulata*

Alalajit

R. campanulatum ssp. *aeruginosum* (J.D. Hooker)
D.F. Chamberlain

R. campanulatum ssp. *campanulatum*

Nepalinalppiruusu

Ainavihanta 1–11 m korkeaksi kasvava pensas tai pienehkö puu, viljeltynä harvoin yli 6 m korkuinen. Runko vaalean tai tummanruskea, nuoret versot joskus karvaisia. Lehdet soikeat tai pitkänpyöreät 5–19 × 3–9 cm. Lehden yläpinta paljas, kiiltävä ja sinertävän vihreä. Lehden alapintaa peittää aluksi lähes valkoinen nukka, joka koostuu joko yhdestä tai kahdesta kerroksesta haaroittuneita karvoja. Kasvukauden mitaan väri tummenee ja lehtien alapintaan jää pysyvä samettimainen oranssinruskea nukkapinta.

Kukinta ennen lehtien puhkeamista, kukinnossa 8–12 kukkaa. Kukat ovat avoimen suppilomaiset, terälehtiä 5, tyveltään nukkaisia heteitä 10. Teriö on 3,5–4 cm pituinen ja halkaisijaltaan 3–4 cm. Kukan väri on valkoinen, vaalean violetti tai hennon vaaleanpunainen, siinä voi olla pohjaväriä tummempaa pilkutusta. Kukka ei tuoksu. Luontaisilla kasvupaikoillaan laji kukkii touko-kesäkuussa.

Kotimaa

Tiibet; Xizang eteläosat, Intia; Arunachal Pradesh, Kashmir, Sikkim, Bhutan, Nepal, 3100–4300 mmpy vuoristoissa usein tiheiköissä ja metsärajan yläpuolella.

Kestävyys

Englanti (RHS) H5 (kestävä Skandinavian eteläosissa)

Ruotsi (SRS) II (III?)

USA: (ARS) -21 °C, USDA 6B

Suomi (Ia)

Historiaa

Nepalinalppiruusun alkuperäinen tieteellinen kuvaus vuodelta 1821 on skotlantilaisen kasvitieteilijän **David Donin** käsialaa. D. Don (1799–1841) oli tuolloin **Lin-**

Nepalinalppiruusun kukat ovat avoimen kellomaiset ja kukinto on usein litteä, ei pallomainen. *R. campanulatum* ssp. *campanulatum*, Rhododendron Species Foundation. Kuva Kristian Theqvist.

nean Society of London -tutkimusseuran kirjastonhoitaja. Seura oli perustettu vuonna 1788 ja se on maailman vanhin edelleen aktiivinen biologian alan tiedeseura. Linnean Society ylläpitää Lontoossa yli 90 000 luonnonhistoriallisen julkaisun kokoelmaa.

Nepalinalppiruusun herbaario- ja lisäysmateriaalin lähetti Englantiin tanskalainen tutkimusmatkailija **Nathaniel Wallich** (1786–1854) Nepalin matkaltaan 1820.

R. campanulatum kasvaa luontaisena laajalla alueella, joka ulottuu lännessä Himalajan vuoriston läntisiltä rinteiltä Kashmirista aina Arunachal Pradeshin osavaltioon idässä. Se on monimuotoinen laji, joka voi kasvaa jopa yli kymmenmetriseksi puuksi, mutta jää useimmiten luonnossakin alle kaksimetriseksi pensaaksi. Lehden alapintoja peittävä kanelinruskea nukka voi olla joko kaksikerroksista tai yksikerroksista ja lehtien yläpintojen sinisessä värisävyyssä on vaihtelua. Lajista erotetaan alalaji ssp. *aeruginosum*, jolle on tyypillistä hyvin sinihoitoiset lehtien yläpinnat, pensasmainen kasvutapa ja yksinkertainen indumentti. Alalajin *campanulatum* tyypilliseksi piirteiksi kuvataan taasen korkeakasvuisuus, kaksinkertainen indumentti ja lehtien nahkamaiset yläpinnat, joiden sinisyys ei ole niin silmiinpistävää.

Lajikkeita

Nepalinalppiruusu on ollut arvostettu puutarhakasvi Englannissa jo edellisellä vuosisadalla, ja siitä on nimetty useita lajikkeita. Lajin eri kantojen talvenkestävyys vaihtelee, joten nimilajikkeiden kestävyys meidän oloissamme odottaa vielä kokeilemistaan. Nimet-

tyjä lajikkeita ovat 'Vaxen Bell', 'Roland Cooper', 'Knap Hill', ja 'Blauschimmer'.

Luonnonlajin siemenjälkeläiset

Edesmennyt puheenjohtajamme Jussi Lähteenmäki retkeili Nepalissa syksyllä 1999 ja keräsi nepalinalppiruusun siementä Kyanjin Gompan kylän lähistöltä (28.13N, 85.49E) Langtangin kansallispuistosta n. 3900 metrin korkeudelta. Jussin matkakertomuksen voit lukea Rhododendron-lehden 3/2000 sivuilta 8-15.

Jussi lahjoitti keräämiään nepalinalppiruusun siemeniä kerhon jäsenille, ja minäkin kokeilin onneani niiden kasvattajana. Taimet kasvoivat hyvin ja osoittautuivat lounaisrannikon talvia sietäviksi. Istutin taimet avomaalle onneksi hankalan talven 2002/2003 jälkeen.

Tätä kirjoittaessani suurin pensas Naantalissa on parin metrin korkuinen, runsasokainen ja tuuhea. Jostain syystä Kustaviin siirretyt kasvit sen sijaan ovat kuolleet yksi toisensa jälkeen ja viimeiset ovat hyvin räakätyt näköisiä. Ilmeisesti Kustaviin siirretyt taimet joutuivat jotenkin väärin oloihin lajin vaatimusten kannalta. Naantalissa nepalinalppiruusu kasvaa aika aurinkoisella ja tuulensuojaisella paikalla talon eteläseinustan lähellä märkäpedissä. Yksi vika siinä kuitenkin on: se ei suostu kukkimaan. Pensas on kukkinut vain kerran tämän 20 vuoden aikana. Se ihme nähtiin v. 2021 ja silloinkin osa kukkanupuista oli paltunut. Talven 20/21 kovimmat pakkaset koettiin helmikuussa ja ne olivat luokkaa -22 °C. Sain kuitenkin kerättyä Jussin pyynnöstä hiukan siitepölyä kukista ja lähetin keruun Jussille, mutta en tullut kysyneeksi, oliko hän saanut pölyllä aikaiseksi "onnellisia perhetapahtumia" ja nyt ei liene enää mahdollista asiaa selvittää.

Tässä on jälleen yksi alppiruusujen laajan suvun luonnonlaji, jonka kasvatusta tulisi laajemmin kokeilla puutarhoissamme kestävyuden ja kauneuden selvittämiseksi.

Kirjallisuutta

Cox, K., Rhododendrons & Azaleas a Colour Guide 2005.

Cox, P.A. & Cox, K. N. E., The Encyclopedia of Rhododendron Species 1997.

Leach, D. G., Rhododendron of the World.

Jørgensen, P.M., Rhododendron i det norske Arboretet på Milde.

Internet

<https://www.linnean.org/the-society/history-of-science>

<https://stories.rbge.org.uk/archives/15012>

<https://www.treesandshrubsonline.org/articles/rhododendron/rhododendron-campanulatum/>

<http://www.flowersofindia.net/catalog/slides/Bell%20Rhododendron.html>

http://www.efloras.org/florataxon.aspx?flora_id=2&taxon_id=200016357

Nepalinalppiruusu kukkii Naantalissa v. 2021.
Kuva Osmo Jussila.

Lehtien alapinnan nukka ja tummanpunaiset silmut koristavat nepalinalppiruusua kukattomanakin.
Kuva Osmo Jussila.

Nepalinalppiruusun oikealla puolella lehvästöltään paljon vaaleampi *R. maculiferum*. Kuva Osmo Jussila.